

LBRIS

We know  
books

PERSONALITĂȚI  
NOTORII

IGOR VIERU,  
UN PROMOTOR  
AL COLORITULUI NAȚIONAL  
ÎN ARTA PLASTICĂ

Ediție de Vasile Malanețchi și Tamara Malanețchi

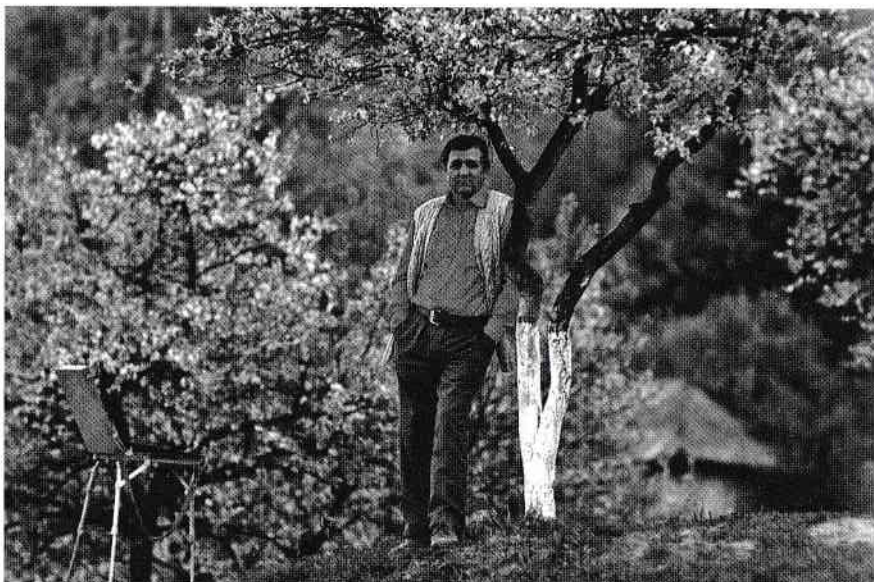
| ȘTIINȚA, 2024 |



Pe malul lacului Haraga din Cernoleuca, 1984



Igor Vieru cercetând ornamentica artei populare, Cernoleuca



Clipă de meditație în grădina casei de la Cernoleuca, 1984

## CUPRINS

Igor Vieru, omul și artistul .....	5
Tabel cronologic .....	7

### I. ANALIZE, CERCETĂRI, INVESTIGAȚII

#### 1. ARTICOLE, STUDII, EXEGEZE

Gheorghe Ciocoi. <i>Fir de aur, fir de lună</i> .....	22
Ion Gheorghiiță. <i>Despre grafica lui Igor Vieru</i> .....	28
Sofia Boberneaga. <i>Mesaj și armonie</i> .....	35
Tudor Stăvilă. <i>Semantica unui triptic</i> .....	40
Gheorghe Mardare. <i>Unele aspecte ale peisajului modern în pictura moldovenească</i> .....	44
Lucia Purice. <i>Efluvii de metafore și emoții artistice</i> .....	52
Anatol Urecheanu. <i>Uneltele boiangiului și steaua harului</i> .....	59
Vlad Zbârciog. <i>Taina care răscolește mintea și sufletul</i> .....	61
Eugen Lungu. <i>Poetul Igor Vieru</i> .....	64
Gheorghe Vrabie. <i>Arta graficii de carte în creația pictorului Igor Vieru</i> .....	72
Eleonora Brigalda. <i>Igor Vieru</i> .....	81
Florina Breazu. <i>Scrisori către infinit</i> .....	108

#### 2. CREIONĂRI, ESEURI, COMENTARII

Roland Vieru. <i>Cum a crescut culoarea</i> .....	114
Vitalie Tulnic. <i>Cuvânt despre poezia paletelor</i> .....	116
Efrem Bauh. <i>Igor Vieru</i> .....	118
Anatol Ciocanu. <i>Igor Vieru: itinerar</i> .....	121
Dumitru Ciobanu. <i>Spirit popular</i> .....	124
Ion Vatamanu. <i>Maestri ai penelului</i> .....	126
Grigore Vieru. <i>Aproape poem</i> .....	128
Ion Mânăscuță. <i>Laudă mâinilor</i> .....	130
Mihail Grecu. <i>Eternul și noi</i> .....	131
Spiridon Vangheli. <i>Rapsod al plaiului. Igor Vieru la 60 de ani</i> .....	132

Ion Gheorghită. <i>Pentru zbatările sale</i> .....	134
Antonina Sârbu. <i>Lumina, ca o doină... (Atelier de creație)</i> .....	135
Larisa Turea. <i>Culori de duminică</i> .....	137
Boris Brânzei. <i>Igor Vieru, grafician</i> .....	140
Constantin I. Ciobanu. <i>Revelarea adevărului</i> .....	142
Spiridon Vangheli. „Doamne, mai dă-mi câteva zile...” .....	144
Alexe Rău. <i>Arhitecturile preaplinurilor (Ecouri eminesciene în arta lui Igor Vieru)</i> .....	146
Andrei Vartic. <i>Peisaj basarabean, Igor Vieru</i> .....	148
Tudor Stavilă. <i>Cernoleuca lui Igor Vieru – un simbol al independenței și libertății creației</i> .....	150

### 3. CRONICI, RECENZII, MARGINALII

Gheorghe Dimitriu. <i>Artă și modestie</i> .....	156
Mitrofan Vatavu. <i>Expoziție în satul natal</i> .....	157
Ludmila Sobetchi. <i>Igor Vieru: un album cu reproducții</i> .....	160
Vsevolod Cernei. <i>O poveste, o minune, o floare</i> .....	163
Anatol Urecheanu. <i>A vedea după aparențe</i> .....	164
Constantin Cheianu. <i>Artiștii plastici mai au a-și spune cuvântul</i> .....	166
Eleonora Sîdnic. <i>Inspirat rapsod al vieții</i> .....	168
Anatol Ciocanu. <i>Igor Vieru – un univers mioritic</i> .....	171
Claudia Partole. <i>Vorbind despre dragostea nemărginită</i> .....	173
Constantin Cubleşan. <i>Evocarea unui artist</i> .....	175
Efim Josanu. <i>Răgazuri hibernale</i> .....	177
Constantin Spânu. <i>Igor Vieru – o distinsă figură spirituală și artistică</i> .....	179
Vladimir Bulat. <i>Vieru, David &amp; Muzeul de Istorie, Muzeul de Artă...</i> .....	181
Viorel Mihail. <i>Pictorul Igor Vieru în prizonieratul mlaștinii</i> .....	184
Nicolae Popa. <i>În fața unui tablou. Spațialitatea și golul</i> .....	185

## II. MĂRTURII, EVOCĂRI, RECONSTITUIRI

### 1. AMINTIRI, EVOCĂRI, NOTE

Grigore Vieru. <i>O steblă de busuioc</i> .....	188
Glebus Sainciuc. <i>Artă plină de vigoare și optimism</i> .....	189

Mihail Petric. <i>Același îndrăgostit...</i> .....	189
Serafim Saka. <i>Încercând înălțimile</i> .....	191
Mihail Grecu. <i>Năframa – pasăre, barizul – frunză</i> .....	193
Ion Druță. <i>Povară sau tezaur sfânt</i> .....	194
Sergiu Cuciuc. <i>De la răscrucea căutărilor</i> .....	195
Aurelia Potlog. „Câte ceva despre lucruri și...” oameni .....	196
Boris Brânzei. <i>Igor Vieru</i> .....	198
Vladimir Beșleagă. <i>Trei zile cu Igor Vieru</i> .....	202
Dumitru Batâr. <i>Meditații în fața a două portrete și a unui penel</i> .....	214
Vsevolod Cernei. <i>Iubire de Igor Vieru</i> .....	219
Constantin Cheianu. <i>Igor VIERU: scrisoare fiului</i> .....	220
Sofia Rusu. „Ce mult mai vroia să trăiască!” .....	222
Constantin Olteanu. <i>Șirul anilor imposibili</i> .....	223
Vlad Ciubucciu. <i>Neostoitul grai al luminii</i> .....	224
Igor Guzun. <i>Unsprezece ani de Igor Vieru mai drept, mai viu</i> .....	226
Alexandru Bantoș. <i>Zugrav al sufletului basarabean</i> .....	227
Florea Ciocșan. <i>Gânduri și amintiri despre unicul și neuitatul meu prieten pictorul Igor Vieru</i> .....	231
Mihai Cimpoi. <i>Un pictor-poet</i> .....	233

### 2. DEDICAȚII LIRICE

Grigore Vieru. <i>Reazem</i> .....	235
Grigore Vieru. <i>Unde ești, mamă?</i> .....	236
Anatol Codru. <i>Joc</i> .....	236
Ion Vatamanu. <i>Igor Vieru</i> .....	237
Ion Vatamanu. <i>Acasă, artistul</i> .....	238
Gheorghe Ciocoi. <i>Joc de seară</i> .....	238

### 3. LA TRECEREA ÎN ETERNITATE

Grigore Vieru. <i>Marele copil a murit</i> .....	239
Spiridon Vangheli. <i>Telegramă</i> .....	240
Andrei Dumbrăveanu. <i>Omul adormit pe brăzdarul plugului</i> .....	240
Constantin Olteanu. <i>...Căci pictorului îi rămâne doar timpul trecut</i> .....	241

**1. PAGINI DE PROZĂ ȘI PUBLICISTICĂ**

Spiridon Vangheli. *Iepurele care bătea toba (din copilăria lui Igor Vieru)* .... 246  
Igor Vieru. *Gânduri în pragul casei (Confesiuni pentru urmași)* ..... 247

**2. ANCHETE, DIALOGURI, CONVORBIRI**

Igor Vieru *răspunde la întrebările revistei „Moldova”* ..... 256  
Iulian Filip. *Flori de duminică* ..... 259  
Vasile Nastasiu. *Pictura ca o alarmă a sufletului* ..... 261

**3. PAGINI DE CORESPONDENȚĂ**

Răvaș din 2 februarie 1955, adresat  
scriitorului Andrei Lupan ..... 264  
*Scrisoare din 20 aprilie 1959, adresată scriitorului Nicolae Romanenco* ..... 266

**IV. INTERVIURI, REPORTAJE, PLEDOARII**

Eugen Lungu: „Nu m-a convins nici literatura pictorilor,  
după cum mi se pare hazardată și supralicitarea picturii literaților”  
(Consemnare: Vasile Malanețchi) ..... 270  
Andrei Mudrea. „Igor Vieru – un pictor mereu așteptat”  
(Consemnare: Marcela Gafton) ..... 278  
*Să nu lăsăm de izbeliște „ogînda”*  
*strădaniei lui Igor Vieru. Interviu cu Roland Vieru,*  
*fiul plasticianului (Consemnare: Cristina Porcesco)* ..... 279  
Roland Vieru: „În creație, dar și în viață, mi-am respectat integritatea  
*morală*” (Consemnare: Gheorghe Budeanu) ..... 282

Plasticianul Igor Vieru și moștenirea sa cultural-artistică  
(Vasile Malanețchi) ..... 287

VI. ALBUM FOTODOCUMENTAR ..... 297

**ÎN COLECȚIA  
„PERSONALITĂȚI NOTORII”  
AU APĂRUT**

Dumitru Matcovschi – poet și om al cetății (2009)  
Vasile Coroban: un arbitru într-o lume a arbitrarului (2010)  
Vladimir Beșleagă, omul luminat (2011)  
Mihai Volontir sau despre vocația omenescului (2011, 2021, 2024)  
Mihail Muntean: o viață în lumea muzicii (2013)  
Nicolae Costenco: un cavaler al poeziei (2014)  
Spiridon Vangheli sau despre valorile copilăriei (2015)  
Vasile Vasilache – un filozof al literelor basarabene (2017)  
Alexei Mateevici – un poet al renașterii basarabene (2018)  
Paul Goma. Cuvântul basarabeanului răzvrătit (2019)  
Alexandru Plămădeală: un promotor al frumuseții clasice (2020)  
Eugeniu Coșeriu: vocația universalității (2021)

Ediție apărută cu contribuția financiară a Ministerului Culturii, în conformitate cu decizia Comisiei de selecție pentru editarea cărții naționale.

**Responsabil de ediție:** Mihai Papuc  
**Culegerea și îngrijirea textului:** Tamara Malanetchi  
**Corectori:** Mariana Belenciuc, Maria Cornesco  
**Redactor tehnic:** Nina Duduciuc  
**Concepția grafică a colecției:** Romeo Șveț  
**Machetare computerizată și copertă:** Andrei Ichim

**Surse fotografice:** Arhiva îngrijitorilor, fotografiile reluate din arhiva artistului Igor Vieru făcute de-a lungul anilor de diverși fotografi: Ion Bolboceanu, Ion Chibzii, Tudor Iovu, Nicolae Răileanu, Mihai Potârniche, Nicolae Pojoga și Iurie Foca.

ÎNȚEPRINDEREA  
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ  
**ȘTIINȚA**

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova  
tel.: +373 22 739616 (anticamera)  
+373 22 739983; +373 60966868 (vânzări)  
e-mail: prini\_stiinta@yahoo.com  
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Personalități notorii”, inclusiv asupra acestei ediții, aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

**Igor Vieru, un promotor al coloritului național în arta plastică** / ediție de Vasile Malanetchi și Tamara Malanetchi; responsabil de ediție: Mihai Papuc. – [Chișinău]: *Știința*, 2024 (Bons Offices). – 325, [3] p. – (Personalități notorii, ISBN 978-9975-67-955-8).

Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – Cu contribuția financiară a Ministerului Culturii.  
ISBN 978-9975-85-484-9.

## IGOR VIERU, OMUL ȘI ARTISTUL

Remarcându-se ca un înzestrat pictor și grafician, Igor Vieru a avut o esențială contribuție în procesul de evoluție a artei plastice în spațiul dintre Prut și Nistru în perioada imediat postbelică. Creația lui își are sorgintea în tradiția folclorică ancestrală românească și s-a dezvoltat în strânsă legătură cu exigențele artistice ale epocii moderne.

Igor Vieru este omul și artistul care, în jumătatea a doua a secolului XX, în epoca realismului socialist de sorginte sovietică, a inițiat, sprijinit și promovat curentul național în artele plastice din Moldova. Distins artist și om de cultură, Igor Vieru a fost, în același timp, și un versat cadru didactic, ce a activat efectiv timp de peste un deceniu în învățământul mediu de specialitate (la Școala de Pictură „I.E. Repin” și la Liceul de Artă din Chișinău care astăzi îi poartă numele. El a fost o prezență vie în contextul social-cultural-artistice al timpului în care a trăit și a creat. Drept care personalitatea cu adevărat carismatică a lui Igor Vieru, precum și activitatea sa multilaterală pe tărâmul artei plastice și al culturii în ansamblu au fost pe larg reflectate în presa periodică.

În virtutea acestor împrejurări, la o sută de ani de la nașterea artistului, am considerat oportună apariția unei cărți ce îi este dedicată în seria editoria-lă „Personalități notorii”. Cu atât mai mult că, din păcate, până la această dată, încă nu a fost elaborat un studiu monografic, amplu și bine documentat, despre viața, activitatea și opera lui. Astfel că, până la apariția unei atare lucrări, prezentul volum va putea servi drept veridică sursă de informații cu privire la Igor Vieru, dar și ca oglindă vie a modului în care omul și artistul a fost cunoscut, receptat și apreciat pe parcursul vieții sale, precum și în primele decenii de postumitate de către contemporanii săi.

Culegerea înmănunchează o selecție din multitudinea de scrieri cu caracter științific, publicistic, critic-informativ sau omagial-comemorativ (articole, ese-uri, studii, note, comentarii, evocări, dedicații lirice etc.), care i-au fost consacrate de-a lungul timpului în presa periodică și în edițiile speciale ce i-au vizat activitatea, personalitatea și opera.

## 1. ARTICOLE, STUDII, EXEGEZE

## FIR DE AUR, FIR DE LUNĂ

Gheorghe Ciocoi

Nistru, nr. 9, 1967

*A fost odată ca niciodată...*

Anii urcă pe trepte de luturi – în umeri, în ochi, în cântece. Anii se scutură în ochii noștri iarnă după iarnă, primăvară după primăvară. Anii încearcă să ne smulgă cu tot cu rădăcină din pământurile copilăriei, din cântecele de leagăn ale mamei, din frunzele popilor de la margine de sat.

Și vine un timp când, într-o dimineață, sărutăm pragul casei părintești și strângem în palme câteva lacrimi de aur cotelite de pe fața mamei, le strângem în mâini și pornim spre o lume străină, necunoscută, dar atât de adevărată. Ne smulgem din copilărie, ne depărtăm de vatra satului spre a-i duce dorul apoi. Dorul ne gălbenește la față, ne răsădește fire de argint la tâmpile. Vine o vreme când începe să ne pară rău de tot ce am lăsat în urmă. Și tot ce a rămas în urmă ne cheamă înapoi, cu o putere magică. Și chiar dacă ne aflăm la a patra fereastră de piatră, în sus, pe verticală, chiar dacă străzile pietruite ale orașului ne despart de pământuri, de rădăcini, de flori – de acolo, de sus, de la al patrulea etaj, coborâm în fiecare miez de noapte în hore și în povești, în șezători și colinde...

Mitul copilăriei nu ni-l poate lua nimeni, nimeni nu ne poate smulge rădăcinile din povești și cântece.

Și poate anume călătorindu-ne de la sat spre oraș, din copilărie spre maturitate, ni se aprinde atât de mult sufletul. Flăcările acestea ating fața lunii, se scutură apoi cu stelele dimineții, și de acolo, de la etaj, coborâm în satele cu prispe albastre și ne privește cu ochi de copil „casa părintească”.

– Tu ești, Iгоре? Mi s-a făcut dor de tine. Ce mare ai crescut...

Atunci începem a lacrima. Și lacrimile noastre ard pietrele, își fac loc în luturi, și din ele se iscă flori.

Buzele pictorului se deschid.

– Nu țin minte când mi s-a întâlnit mâna cu pensula. Nu știu ce m-a făcut să schimb în culori zăpezile hârtiei. Mi-l închipui pe tata – mare meșter de viori, mi-l închipui pe tata – mare meșter de incrustat porți și cerdacuri și mi-l mai închipui și pictor bun. Poate de la dânsul am moștenit dorul de tot ce-i frumos pe lume...

A fost odată ca niciodată. A fost un tărâm cu balade și povești, ce-i zicea Cernoleuca. Și prin lumea aceea trecea cu ochi limpezi un băiat. Și băiatul ducea între degetele picioarelor fire de iarbă uscată, iar în ochi – un cer de plopi, un cer cu mori de vânt. Și-i plăcea băiatului să se țină de firul basmelor bătrânești, și adormea în brațele sacilor de la moara de vânt din susul satului, și sacii se făceau haiduci, cu baltag în mână și chimir la cingătoare, îl luau de mână pe băiat și-l duceau undeva departe-departee...

Îl duceau să vadă dansul paparudelor.

Îl duceau să-l vadă pe Novac răsturnând hidrele răutăților din drumurile lui.

Îl duceau să asculte lemnul cu strune ce prindea grai în mâinile celui ce se numea Barbu Lăutaru.

Și băiatul din acel sat s-a făcut mare. Și când, la plecare, a sărutat pragurile casei părintești, când a adunat în palme lacrimile de aur ale mamei, a luat cu el „Nucii”, „Moara de la Cernoleuca”, „Pierele neculese”, „Drumul spre Climăuți”, „Haraga”, „Portretul mamei”,... le-a luat pe toate și le-a adus cu el pentru a le arăta lumii, pentru ca copilului de altădată să-i zicem astăzi pictorul Igor Vieru.

*Recitindu-l pe Eminescu*

Izvorul, această lacrimă sfântă a pământului, când se atinge de buzele omului, de buzele soarelui, de unde vine oare? De unde?

Pictorul, dacă dezgroapă din pământurile Moldovei comorile de frumuseți, de unde vine el? De unde?

„Era odată o babă, care avea trei feciori înalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzășie destul de mare, casa bătrânească cu toată pojiția ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păsări alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre, căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban...”

Prin 1956, copil și eu de la sat, luasem în mâini cartea lui moș Ion Creangă „Soacra cu trei nurori”. Și citeam cu degetele marea înțelepciune a bunicului. Maică-mea se străduia să vadă ce face odrasla-i, dar nu știa să pască

buchiile. Atunci eu i-o arătam din carte pe soacra cu trei nurori, iar maică-mea mă ruga să-i citesc. Și nu puteam bănui atunci că, peste trecere de ani, pictorul Igor Vieru mi se va destăinui că aceasta a fost prima dumisale carte ilustrată. Nu bănuiam că mai apoi, când voi înclina fruntea spre cartea lui Creangă, veni-voi a câta oară pentru a săruta pragurile casei părintești, pentru a prinde în ochi colbăraia drumului spre Iazul oamenilor, pentru a bea din apa rece și miraculoasă a copilăriei. Când zic aceste vorbe, gândesc-mă la toți copiii din satele Moldovei, care, citind azi „Limba noastră” și „Sfârșitul iernii”, „Călin” și „Din moși-strămoși”, „Bună ziua, fulgilor”, „Făt-Frumos – curcubeul”, „Băiețelul din coliba albastră”, ținând în mâini „Abecedarul”, îți șoptesc pe nerăsuflăte numele, bade Igor.

Gândesc-mă la poezii Moldovei care au avut fericirea de a te avea alături, când aripile cărților lor bat peste casele de lut ale Giurgiuleștilor și Drepcăuților... Mă gândesc, întâi și întâi, la Mihai Eminescu, la acele broderii și păretare, plâsmuite fiind de dumneata întru a face și mai frumoasă această CASĂ MARE a poeziei moldovenești:

*La steaua care-a răsărit/ E-o cale atât de lungă,/ Că mii de ani i-au trebuit/  
Luminii ca să-ajungă.*

Numai o inimă de poet poate simți bătaia inimii unui alt poet. Și Igor Vieru nu numai că a simțit-o, ci, contopindu-se cu ea, versul a prins glas de strună și revărsatu-s-a în toate sufletele noastre năvalnic și cuceritor...

Inima lui Igor Vieru s-a contopit apoi cu alte inimi de poeți. Și penelul lui Igor Vieru a pus haine noi, haine de lume la multe cărți. Și îmbrăcate frumos, cu gust, elegante, ele trec din mână în mână, cutreierând satele Moldovei: „Versuri”, de Grigore Vieru; „Ursitoarele”, de Liviu Damian; „Îndărătnicia pietrei”, de Anatol Codru; „Balade”, de Spiridon Vangheli.

Și în toate aceste cărți autenticitatea și lirismul imaginilor grafice nu numai că ilustrează (de fapt, aici noțiunea de *a ilustra* e improprie), ci mai mult sintetizează esențele lucrurilor prin simbolizare, prin sugestie, prin gând.

Și când repeți după pictor: *Limba noastră-i o comoară/ În adâncuri înfundată,/ Un șirag de piatră rară/ Pe moșie revărsată... , Cobori în jos, Luceafăr blând/ Alunecând pe-o rază... , A, / Dacă-ași zvâcni atunci spre stele,/ S-ar smulge și vița-de-vie/ Cu tălpile mele!, Mândro, cu fața ascunsă/ După o frunză verde,/ Când plângi,/ Lacrima ta nu se vede... ,* în sufletul tău se aprinde focul iubirii, focul poeziei care aprinde focul neliniștii și vâlvătaia aceasta îți dansează sub frunte, îți dansează la ferestre, văpaia aceasta dansează pe toate văile și dealurile Moldovei.

Și de la „Soacra cu trei nurori”, în 1956, îl avem pe „Păcală și Tândală” as-tăzi. Avem înțelepciunea concentrată a unui popor, a unui neam, a unui spirit ce imprimă seriei „Păcală și Tândală” veridicitate, dar și descoperă o altă fațetă a talentului lui Igor Vieru. Fațeta aceasta, antrenată de-a lungul anilor

în paginile revistei *Chipăruș*, vine să lărgescă simțitor aria de preocupare a artistului.

Și iarăși mă gândesc la degetele înfiorate în atingerea cu desenele zecilor de cărți „împodobite” de Igor Vieru, mă gândesc la filele revistei *Nistru*, onorate de atâtea ori de prezența lui Vieru-pictorul, de prezența lui Vieru-poetul, poetul slovei redată în chipuri și imagini...

### „Plaiul Mioriței”

*Pè-un picior de plai,/ Pe-o gură de rai,/ Iată vin în cale,/ Se cobor la vale/ Trei turme de miei/ Cu trei ciobănei...*  Îmi sună în urechi domoala îngânare a baladelor noastre. Îmi sună în urechi ecouri de-aurite tălângi, îmi zboară peste ochi nourii vremurilor apuse, iar în fața celor trei linogravuri, îmi plec fruntea și zăbovesc îndelung. Asemenea unui călător de departe venind, îmi recunosc baștina, îmi recunosc plaiul, îmi recunosc oamenii. Și inima mi se umple de destoinicie, de semeție, de mândrie și bucurie pentru „Plaiul Mioriței”.

Sentimentele acestea vin mai de demult. Începutul lor e în acea neîntrecută „Primăvara”, cu care, cred, în creația lui Igor Vieru începe cultul înfloririi continue, cultul frumuseții timpului, anotimpul florilor simbolizând vântul proaspăt al vieții noi, marea sete a omului de a se dărui pomului, brazdei, spicului. În „Primăvară”, oamenii domină peisajul, ei sunt asemenea unor Herculi ai veacului XX, ce țin în spate cerul, pe picioarele lor se ține pământul și ai impresia că, dacă oamenii ar părăsi locurile, pământul s-ar pierde în univers fără urmă și cocorii n-ar găsi niciodată cuiburile vechi. Bate un vânt rece încă, bate un vânt ce prevestește rod și, uitându-te la pomii încă goi, îi vezi înflorind, îi vezi îngreleți de merele domnești. Și pe oameni încinși într-o horă a comorilor.

Mi se pare că anume „Primăvara” este suportul tuturor creațiilor ulterioare ale pictorului. Și aceasta se evidențiază mai ales în tripticul „Plaiul Mioriței”.

Lucrarea aceasta e, pare-se, unică în plastica moldovenească. Aici impresionează sobrietatea mijloacelor de expresie, se realizează continuitatea tradiției sub un unghi nou, original, inovator. Elementele cotidianului se prezintă într-o interpretare artistică poetică, personificată, care generează gând, creează atmosferă. În acest sens, „Roada” închide scoarțele epopeii, iar brazdele, trecând de pe altă pe câmpuri, continuă în soare.

O altă linogravură a tripticului, „Cântecul”, se cere parcă însoțită de stihurile: *Eu nu cânt, că știu să cânt,/ Dar mi-e drag acest pământ,/ Eu nu cânt, că știu cânta,/ Dar mi-e drag țara mea...*

Dragostea naște cântecul. Și omul duce fluierul la gură. În preajma lui se adună macarale, coboară constelații de electrocentrale, la pragul picioarelor Omului vin mioarele. Și mă gândesc la fântânile acelea de cântece de care

ni-s încărcate subteranele locului: mă gândesc la Maria Bieșu, încununată de laurii lumii, mă gândesc la fluierul lui Petrea Zaharia, mă gândesc la cântecul tău, Nicolae Sulac. Toate cântările Moldovei au încăput în câteva mișcări dumnezeiești ale unui penel de artist. Și asta pentru că le porți în inima dumitale, bade Igor!...

### „Ctitorii satului”

Și ea, vai de ea./ Abia mai putea./ Abia mai sufla./ Dar tot se ruga/ Și tot mai zicea:/ – Manole, Manole./ Meștere Manole./ Zidul rău mă strânge./ Țâțâșoara-mi curge./ Copilașu-mi plânge... Îmi sună în urechi cu miros de piatră, cu plânset negru de femeie aceste rânduri din „Meșterul Manole”. „Casa părintească” îmi apasă umerii. Îl văd pe tata în față. O văd pe mama. Și amândoi țin pe mâini casa cu streșini largi, casa cu prag de aur, casa ce a primit în brațele ei ca pe o floare țișatul de încredere în zilele ce aveau a se urma prin noi, prin feciorii mamei și tatei. De fapt, scoarța „Casa părintească” constituie nucleul tripticului, cele anterioare – „Dalbe flori” și „Mana câmpului” întregind sensurile.

Un aer folcloric, limpede și solemn, cu acorduri de orgă electrică, răzbate dintre contururi și de pe gravuri curg apele candorilor, ape învăluitoare prin gravitate și simplitate.

Plastica poetică presupune multiple interpretări și fiecare dintre ele sporește aria motivă a creației, lărgește sferile cognoscibilității. Și maxima concentrație a modalităților de expresie, maxima concentrare a zbuciumului, a gesturilor, a elementelor de compoziție imprimă vigoare, iar accentual cade pe „ceea ce nu se vede”. Or, interiorizarea, sondarea adâncimii lucrurilor și evenimentelor, a factorilor generalizatori vorbește despre prezența Artei Adevărate.

„Dalbe flori” cucerește prin noblețe. Cei doi însurății n-au fost scopul intrinsec al pictorului. Cu flori în mâini, cu flori peste veșmânturi, ei întruchipează Fericirea. Fericirea nu ca o abundență de bunuri, ci *fericirea morală* și dragostea cântată de „cucul codrului”, dragostea care contopește două flori în una singură, presupune mai departe și belșug („Mana câmpului”), continuitate, bucurie, eternitate („Casa părintească”). Cei doi stâlpi ai casei care se perpetuă în frunze, în flori, în miresme încununează ideea de fericire, adică de înflorire veșnică. Și rămânem absolut convingși că „dalbele flori” sunt flori nu de dragul anotimpului, de dragul primăverii, ele fi-vor flori și pășind peste treptele de ninsoare ale iernii. Ba mai mult, ninsorile au să caute a trece pe lângă frumuseți. Frumusețile se afirmă și mai tare pe timp de arșiță ori zloată.

Apoi, mai târziu, fata din „Dalbe flori” se singularizează în „Mana câmpului” care preamărește artistic *greutatea rodului*.

Dincolo de ulciorul de comori al mâinilor se aude chiotul unui flăcău. Acuma însă formal e absent bărbatul (adică soțul) și, odată cu strigătul feciorului, va apare și el. Odată cu cei doi feciori vor veni El și Ea, ținând în mâini casa cu streșini largi, casa cu pragul de aur, casa părintească.

Și coboară dintre pereții casei femeia de piatră, femeia care-și jertfi dorul și dragostea, copilul și cerul pentru soțul ei, pentru frumos și datorie. Că anume Ana, plânsul ei negru renaște în fiecare dintre noi sentimentul autojertfirii, dăruirea, idealul. Și nu e doar o prezentare a idealului, e mai mult o chemare întru respectarea și perpetuarea celor mai frumoase obiceiuri ale locului.

Care sunt forțele ce aprind în noi aceste erupții de emoție? Magia culorilor, măiestria pictorului, candoarea luminilor? În primul rând, sinceritatea absolută a talentului. Arta, din care lipsește momentul sincerității, se destramă, se dizolvă. Arta lui Igor Vieru nu minte. Ea stă de vorbă cu tine. Vorbește despre tine. Vorbește despre părinții tăi, despre casa ta, despre satul tău, despre Moldova...

### „Copilul meu”

Artistul muncește, muncește cu dârzenie. Colțurile pietrei îi zdrumică cărnurile, dar el muncește. Muncește, fiindcă altfel nu ar putea să se sprijine de pământ. Altfel i-ar părea că pământurile se fac transparente. Că floarea mâinii plutește în aer asemenea păpădiilor din lunci. Truda sa nu e cu saț, fiindcă firul de aur, firul de lună fuge printre bolovanii străduințelor.

Și aidoma țaranului, cumpănindu-și frumusețea traiului între cele două pâini (cea nouă și cea veche), artistul își echilibrează întreaga viață între bucuria unui sfârșit și zbuciumul unui început.

Mâna lui Igor Vieru sapă necunten solul de cremene al artei. El nu lasă nici pe o zi paleta. Și mi se pare că rândurile din „Fântâna lui Pahoma” a lui Andrei Lupan ar fi parcă scrise anume pentru Igor Vieru: *Zi după zi și vechi săptămâni/ Statornic strunindu-și sârgul./ El n-a lepădat hârlețul din mâini/ Pân' n-a găsit apelor sfârșul.*

În una dintre zile, către ora serii, pășisem pragul atelierului lui Igor Vieru.

– Sunt oropsit, frate, ca după coasă... Numai că, vezi, de la coasă vii spre sat cu miresmele câmpului, cu sudori negre, sărate și fierbinți, dar de aici, din atelier, îți înflorești numai straiul de boieli...

Am auzit acolo pitpalacii grâielor, am văzut morile Cernoleucii, m-am scâldat în umbra zidurilor de plopi dinspre Climăuți, acolo, în atelierul pictorului pe o stradă retrasă de tumultul lumii.

– Duc la capăt tripticul „Ion”...

În fața mea începu a se depăna o altă poveste a acestor pământuri. O poveste cu ecouri în „Plaiul Mioriței” și în „Ctitorii satului”, o poveste cu ecouri în „Primăvară”, cu ecouri în pământul din care ne-am arătat, firav colte de grâu tânăr. Și în palme mi se prelinseră iarăși câteva fire de aur, câteva fire de lună.

– „Ion” încă n-a ieșit în lume, dar în fiecare noapte la ferestrele mele își sună copitele calul lui Dragoș, în pragul ușii țocăie baltagul lui Novac, iar

dintre frunzele viței răzbate vioara lui Barbu Lăutaru. Toți trei își cer intrare în unul dintre tripticurile mele viitoare. Și câte unuia încep să-i deschid ușa atelierului...

Badea Igor îmi arată pânze și pânze. Atâtea frumuseți, frumuseți uimitoare. Și abia spre sfârșit îmi spune cu sfială și bunătate:

– Îmi pare rău să mă despart de ele. Le cunosc prea mult, prea mult le vreau lângă mine. Și când câte una sărută pragul „casei părintești” și pleacă în lume, eu îi port grijă ca unui copil al meu, pe care îl dorești, chiar și mare crescut, îl dorești mereu lângă tine...

## DESPRE GRAFICA LUI IGOR VIERU

Ion Gheorghică

Nistru, nr. 12, 1973

Este greu de delimitat perioada când Igor Vieru a început să profeseze grafica. Debutul editorial, susținut mai intens începând cu anii '60, nu-l vom considera decât ceea ce este – debut editorial. De ce? În arhiva personală a pictorului am descoperit o suită întregă de desene, în tuș și în creion, care țin de începuturile activității sale și care precedă multe picturi. Ele au de cele mai multe ori un caracter autonom și pot fi oricând expuse ca lucrări de sine stătătoare. Mai mult, în activitatea sa multilaterală, care s-a răsfrânt aproape asupra tuturor genurilor de pictură și de grafică, desenul, ilustrația de carte și grafica aplicată s-au dezvoltat aproape întotdeauna paralel cu pictura, atâta doar că poate nu întotdeauna la fel de omogen.

Mănuind la perfecție uneltele desenului, domeniu neglijat de unii pictori la noi, Igor Vieru a fost solicitat de editurile noastre să-și dea concursul ca ilustrator. Un pictor dotat cu însușiri atât de alese cum este el, plus receptivitatea sa sensibilă la textul literar – Igor Vieru a încercat să scrie și chiar a și publicat câteva schițe, dar noi le vom trece în zona „păcatelor tinereții” – nu putea să treacă neobservat de editurile noastre. Ilustrația de carte, atunci când pur și simplu ilustrează cartea, este considerată drept o anexă la textul literar. Uneori e nevoie și de astfel de „anexe”, așa că nu vizăm nereușitele, ci pur și simplu pledăm pentru ilustrația care interpretează textul literar, îl tâlmăcește, îi descoperă partea „intraductibilă”, îl continuă în imagini sugestive, astfel completându-l. Aceasta se întâmplă de cele mai multe ori când

scriitorul și pictorul se găsesc și se descoperă reciproc. (Să ne amintim doar de câteva cupluri excelente: Favorski – Pușkin, Bohlevski – Gogol, Lisițki – Maiakovski, Dubinski – Cehov și Kuprin, Kobuladze – Șota Rustaveli...)

Începuturile lui Igor Vieru ca ilustrator sunt sfelnice. Câteva cărți ilustrate de el: „Drâmba” (1960), de M. Gherman; „Rița, frumoasa pădurii”, de A. Vasiluk, și „A-nflorit grădina” (de un colectiv de autori), ambele datând din 1961, sunt mai degrabă niște probe, niște dibuiri, deși vom atesta și în ele priceperea pictorului de a plasa desenul în pagină, de a umplea albul cu câteva imagini, mai ales în „Drâmba”, care-l edifică, îl consacră ca exponent ce înțelege textul. Mai evolute ne apar ilustrațiile la cartea „Din moși-strămoși”, de Gh. Malarciuc, la „Momente și schițe”, de I.L. Caragiale, și la „Povești”, unde desenele se integrează atmosferei, liniile conturează chipurile cu precizie. Aceste exerciții de antrenament, ca să le zicem așa, plătesc în bună parte tribut unei concepții generale care domina în acei ani ilustrația de carte și care se mai afla, la noi, în faza de pregătire, fiind încă la înțelegerea că pictorul trebuie să rămână fidel textului, adică să reproducă întocmai imaginea textului literar.

Curios lucru că Igor Vieru, care îi datorează foarte mult lui Ion Creangă, în opera căruia și-a găsit primele izvoare de inspirație pentru o serie de picturi cu caracter social, ne-a lăsat doar câteva imagini grafice dispersate relativ la opera clasicului nostru, publicate în diverse periodice, și numai două cărți ilustrate: „Soacra cu trei nurori” și „Inul și cămașa”. Chipurile zugrăvite în aceste cărți, mai cu seamă cele din planșele color, prin atmosfera generală și prin felul cum sunt executate, țin de găselnițele descoperite mai înainte și materializate în picturi.

În 1960, Editura Cartea Moldovenească scoate de sub tipar placheta „Iarna” cu patru pasteluri de Vasile Alecsandri, ilustrate de Igor Vieru. De aici pornind, pictorul își leagă soarta sa de ilustrator pentru totdeauna de poezie și de literatura pentru copii. În poezie artistul își descoperă afinități cu gândirea metaforică. Lumea lăuntrică a pictorului este mai receptivă la gesturile largi ale gândirii poetice care îi lasă teren nedescoperit și nelimitat imaginației sale, îi oferă posibilitate să trăiască împreună cu autorii sentimente la fel de dramatice și de fierbinți. De aici încolo începe să se înfiripe un univers al său propriu, pictorul își anunță un concept care cu fiecare carte ilustrată se conturează tot mai limpede și mai insistent. Odată cu apariția acestei cărți Igor Vieru părăsește pentru totdeauna tendințele de hipertrofiere sau de subțiere a detaliului, dând dovadă de o înțelegere profundă a condițiilor pe care trebuie să le respecte în chip obligatoriu ilustratorul de carte.

E lucru știut că asupra operelor clasice cititorul își are o opinie deja formulată în ceea ce privește personajele, acțiunea, compoziția și atmosfera, mesajul; și ilustratorul, procedând la transpunerea ei în formule plastice, în ca-